בעל שם טוב על התורה — תולדות

ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק, שמעתי מהרב הבעש"ט זלה"ה פירוש הכתוב, שהוא קושיא ותירוץ, הקושיא הוא מהיכן בא שיצחק שהוא גבורות, בחינת צמצום, יהיה נולד מאברהם דהוא בחינת חסד, והתירוץ הוא אברהם הוליד את יצחק, זה הגבורה הוא מחסד שיהיה צמצום בעולם, כדי שעל ידי זה יהיה נחסר לאחד והשני יתן לו, ויהיה עולם חסד יבנה (תהלים פ"ט) ויומשכו חסדים בעולם עד כאן דברי קדשו:(מבשר צדק פ' בהר).

ויעקב איש תם יושב אהלים. זה הכתוב מבואר לעיל בפ' לך אות כ"ב ע"ש:

ויאהב יצחק, את עשו כי ציד בפיו. פירש"י שהיה צד אותו ומרמהו בדברים, ואמר הקדוש רבי מיכל מזלאטשוב בשם רבו מרן הקדוש רבינו הבעל שם טוב זצלה"ה, שמיום שרימה עשו את יצחק גרם שאין שום צדיק יוכל לראות על בנו שום דבר רע:(זוהר חי וישב דשמ"ו ע"א על הזוהר דקפ"ב ע"א).

עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חקותי ותורותי. אחד תורה שבכתב ואחד תורה שבעל פה, כמבואר ברש"י, אמרו רבותינו ז"ל (נדה דס"א ע"ב) מצוות בטלות לעתיד לבא וכו', ומאדוני אבי זקיני [הבעש"ט] זללה"ה שמעתי או בשמו או בשם הרמב"ן ז"ל כי ישיגו העולם בחינות המצוה ושורש חיות המצוה האיך שהוא ממש חיות נפשו וחיות כל העולמות. כמו שכתוב (ירמיה ל"ב) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי, ובריתי היינו התורה, וכמו שהשיג אברהם אבינו עליו השלום מצד עצמו כל התורה, ולא ששמר התורה מצד ציווי הקדוש ברוך הוא מחמת שהיה מצוה לו, כי עדיין לא ניתנה תורה, רק שהשיג מצד השכל שורש חיות של כל מצוה ומצוה איך שהוא חיות חפשו וצריך לעשותה לחיות נפשו כדי לדבק לחי החיים, ואז לעתיד לבא כתיב (ישעיהו י"א:ט') ומלאה הארץ דעה וגו' כמים לים מכסים.

וזהו (ישעיהו ל':כ') והיו עיניך רואות את מוריך, כי אותיות רבי הם בחינת חכמה ובינה עם הנביעו כמבואר בשם אדוני אבי זקיני זללה"ה, וזהו (ישעיהו ל':כ') ולא יכנף עוד מוריך, פירוש שלא יהיה מכוסה הבחינת רבי שהוא חכמה ובינה באותיות מ"צ שהוא הסתרה, רק יהיה הכל באתגלייא וישיגו הכל אורחות חיים כמו אברהם אבינו עליו השלום שורש של כל המצוה וסודותיה האיך הם מאירים באדם ובכל העולמות ומחיה אותם, ואי אפשר כלל להיות שלמות האדם כי אם על ידי זה: (דגל מחנה אפרים פ' צו).

כי ירא לאמר אשתי פן יהרגוני וגו'. עיין לעיל פ' לך בהגה י"א שהעתקתי מה ששייך לפסוק זה:

וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו וגו'. זה סוד כל הבארות שחפרו האבות למצוא מים שהוא התורה בבחינות עפר, היינו במדרגות הפתוחות, וכמו שאמר הבעל שם טוב זללה"ה נשמתו בגנזי

מרומים על הפסוק וכל הבארות אשר חפרו עבדי אביו בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר, שהוא כמו שכתבתי, שכל אחד מן האבות עשה התגלות התורה מיסוד העפר ומדרגות התחתונים, על ידי תיקון מדתו של כל אחד ואחד, למצוא שם מים, בחינת באר מים חיים, שלא יכסה מכסה יסוד העפר על המים, ואחר הסתלקות אברהם נסתמו ההתגלות ההם, על ידי יסוד העפר, ששב לכסות על בחינת המים, והסתימה היתה על ידי פלשתים שהם הקליפות שחזרו וגברו, ויצחק שב וחפרן כמו שכתוב וישב יצחק ויחפור את בארות המים אשר חפרו וגו', כי זה הוא גם כן התגלות התורה שבמעשים דאברהם ויצחק, ששם גניזת התורה גם היום, מה שתקנו ועשו התורה ההוא שבפרטות, וכל זה היה לדורות הבאים לתקנם, שאלולא האבות לא היה אפשר להשיג שום השגה ולהתקרב להשם יתברך וכו':(מאור עינים פ' ויצא).

ויחפור באר אחרת וגו'. שמעתי ממורי ויחפור באר אחרת יראה פנימיות נקרא רחובות, כי אין שם פחד הקליפות לצמצם עצמו מפניהם בצער וקטנות וייסורין שלא יינקו מן הקדושה, אלא אדרבה כי עתה הרחיב ה' לנו בפנימיות היראה הנקרא רחובות, ואז ופרינו בארץ לעשות פירות, להשיב רבים מעון, ולהיות רב ורבי, להעלות נפשות ולעשות אותם, אבל אם אין לו יראה בפנימיות, והוא רב ורבי הוא מקליפת נגה כך שמעתי:(לקט אמרי פנינים דר"ט ע"ב).

ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ וגו'. ובמדרש (רבתי פס"ו סי' ב') לך בזכותך ובך הדבר תלוי, שמעתי ממורי זלה"ה פירוש הש"ס (ברכות די"ז ע"ב) שיצאה בת קול כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת, דרצה לומר בשבי"ל דהיינו שהוא עשה צינור ושבי"ל להמשיך לכל העולם, וזהו שאמרו בשבי"ל חנינא בני, ודפח"ח: (צפנת פענח לפ' תרומה דצ"ד ע"א).

הריב"ש ז"ל אמר פירוש הגמרא יצאה בת קול ואמרה כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת, דהצדיק הוא כמו שביל וצינור הממשיך נוזלים, כן הוא על ידי מעשיו הקדושים ממשיך השפעות טובות לעולם, וכמו שהצינור אינו נהנה במה שעובר עליו, כן הצדיק אין רצונו וחפצו כי אם להשפיע לכל באי העולם, וזהו הבת קול כל העולם ניזון בשבי"ל, פירוש, בצינור שעושה חנינא בני, והוא כמו השביל, והצינור שאין חפץ בטובת עצמו, ומסתפק במועט ודי לו בקב חרובין וכו' ודפח"ח:(עבודת ישראל בליקוטים ד"ה ר' חנינא בני, ועיין לקמן פ' עקב אות ס"ה).

סליק פרשת תולדות